

LA GUERRA DE SUCCESSION AL PLA D'URGELL

Per Francesc Rebolledo i Bonjoch

CONTEXT HISTÒRIC

La guerra de Successió (1702-1714) s'origina perquè després de la mort sense descendència de Carles II es va designar Felip d' Anjou - nét de Lluís XIV de França- com a hereu seu dels diferents regnes hispànics. Àustria, Anglaterra i Holanda no ho van acceptar i van fer costat a l'arxiduc Carles d'Àustria. Al principi Catalunya va fer costat a Felip, qui va jurar les constitucions catalanes a les Corts de 1701-1702, però al 1705 es va decantar per Carles d'Àustria¹. La discòrdia va néixer entre Felip i els catalans quan es van adonar que les lleis eren vulnerades, pels empresonaments, expulsions i exili.² Si Felip V era per als catalans “el rei que els castellans havien cridat”, Carles d'Àustria era per als castellans “el rei que els catalans pretenien imposar-los.”³

Els aliats van entrar dos cops a Madrid (1706-1710) i els governs anglès i austríac van estar més d'un cop en condicions d'imposar la pau a Lluís XIV i aquest d'acceptar-la, però diferents vicissituds i indecisions ho van impedir.⁴ Per exemple les tropes filipistes van ser derrotades pels generals Starhemberg i Stanhope a Almenara (27 de juliol 1710). Felip V, perseguit pels aliats va ser novament derrotat davant de Saragossa (27 d'agost de 1710). I si Carles d'Àustria i els seus generals no s'hi haguessin entretingut, l'haurien pogut derrotar definitivament.⁵ Soldevila afirma que això és simptomàtic del contrast de caràcter entre Felip V i Carles d'Àustria: el primer coratjós, decidit i enèrgic, el segon tot al contrari.⁶

1) *Diccionari d'història de Catalunya*, pàg. 1023

2) Ferran SOLDEVILA, *Història de Catalunya*, tom 3, pàg. 1106 i 1107

3) Ferran SOLDEVILA, *Història de Catalunya*, tom 3, pàg. 1113

4) Ferran SOLDEVILA, *Història de Catalunya*, tom 3, pàg. 1112

5) Ferran SOLDEVILA, *Història de Catalunya*, tom 3, pàg. 1116 i 1117

6) Ferran SOLDEVILA, *Història de Catalunya*, tom 3, pàg. 1117

A l'abril del 1707, les tropes francocastellanes van derrotar els aliats a la batalla d'Almansa, com també van ocupar Aragó. Al juny Felip V va dictar un decret pel qual els furs valencians i aragonesos quedaven abolits. El 1708 van caure Lleida, Tàrraga, Cervera i Tortosa.⁷ Posteriorment fets nefastos van succeir: la mort de l'emperador austríac (17 d'abril de 1711), deixant com hereu Carles III (el pretendent dels catalans)⁸ i sense renunciar a la corona hispànica. Les potències que lluitaven per evitar una eventual unió entre França i els regnes hispànics no estaven disposades que l'imperi austríac i els regnes hispànics s'unissin i, malgrat que Carles va maldar per mantenir l'aliança i continuar la guerra, tots els que li feien costat van negociar una pau amb Lluís XIV.⁹ Finalment se signaren els tractats d'Utrecht (1713) i de Rastatt (1714), pels quals les tropes aliades evacuaven Catalunya, Felip V era reconegut rei d'Espanya a canvi de renunciar a la corona francesa i els catalans van quedar sols contra Castella i França.¹⁰

Els nuclis resistents a Catalunya eren Barcelona i el castell de Cardona i a més hi havia nombroses partides armades a les ordres de militars com Bach de Roda, els germans Desvalls, els Nebot, Carrasquet, que corrien pel país intentant aixecar la gent per auxiliar Barcelona. Pel juliol de 1713 la Junta de Braços va decidir resistir-se als francocastellans.¹¹ A l'abril de 1714 començava el setge de Barcelona: 40.000 soldats borbònics –ben armats i preparats– contra 5.500 defensors de Barcelona. L'11 de setembre de 1714 va ser l'assalt definitiu: Rafael Casanova va quedar ferit, Villarroel va cridar a capitulació¹². El dia 12 van entrar tropes franceses a Barcelona i dos representants de la Diputació es van presentar davant Berwick qui els va contestar que “no coneixia cap Diputació”. El dia 16 es presentà José Patiño que va fer llegir el decret que manava que s'entreguessin totes les insígnies, claus, llibres i tota la resta per part dels diputats i oïdors de la “Generalidad de Cataluña”. L'ordre va ser complerta tot d'una, l'estat català havia deixat d'existir, fet que encara avui dia patim els catalans.¹³

LA GUERRA DE SUCESSIÓ AL PLA D'URGELL

LA PLANA D'URGELL: PARTIDARIS DE CARLES D'ÀUSTRIA

Les vegueries de Balaguer, Agramunt i Tàrraga es van pronunciar a favor de Carles. La família Desvalls –que eren senyors del Poal– i els Sobies –que eren de Tàrraga– van organitzar un exèrcit de 10.000 homes que en pocs dies va ocupar el Pla d'Urgell i les Garrigues. El 21 de setembre es van presentar a les portes de

7) *Diccionari d'història de Catalunya*, pàg. 1024

8) *Diccionari d'història de Catalunya*, pàg. 1024

9) Ferran SOLDEVILA, *Història de Catalunya*, tom 3, pàg. 1118

10) *Diccionari d'història de Catalunya*, pàg. 1025

11) *Diccionari d'història de Catalunya*, pàg. 1025

12) *Diccionari d'història de Catalunya*, pàg. 1025

13) Ferran SOLDEVILA, *Història de Catalunya*, tom 3, pàg. 1166-1167

la ciutat de Lleida demanant parlamentar amb els paers i els van exigir obediència al rei “Carles III”, en cas contrari, serien considerats enemics; van donar com a termini màxim aquella mateixa nit o sinó a l’endemà iniciarien l’assalt i el saqueig.¹⁴ Al final es va trametre una ambaixada als caps catalanoaustríacs –Manuel Desvalls i Miquel Sobies– per dir-los “*que la ciutat entrarà molt gustosa a tractar sobre lo assumpto de donar la obediència que demanen y per esta via capitular.*” I a finals del mes de setembre del 1705 els síndics van prestar jurament d’homenatge a Carles.¹⁵

EL PLA D’URGELL JA NOTA ELS EFECTES DE LA GUERRA

El 1707 va ser dolent per als pobles del Pla d’Urgell. Lleida ciutat perillava de caure en mans estrangeres; després de la derrota austriacista d’Almansa les tropes de Felip V van ocupar Tortosa i van assetjar Lleida. A Arbeca hi havia una companyia de miquelets comandada per Miquel Tomàs que van resistir i no es van rendir fins al 1709.¹⁶ L’any 1708 partides borbòniques de Lleida van assolir tot el Pla i es van endur tota la palla.¹⁷

El 27 de març de 1706 van trobar mort Anton Artigues Rocamora, habitant de Bellpuig fill de Tarroja, al terme dels Oberchs, prop del Reguer pel camí que va de Golmés a Vila-sana. El van matar uns soldats de cavalleria de Felip V que va passar per anar a dormir a Bellpuig amb una companyia volant de 14.000 homes.¹⁸

El 1707 Galway i Minas van decampar de Juneda a 16 de juliol i van establir-se entre les Borges Blanques i Belianes;¹⁹ d’aquí va marxar i va acampar entre Linyola i Bellpuig i va rebre reforços de la cavalleria provinent de Girona.²⁰

El 23 d’agost de 1707 hi va haver un combat entre Linyola i Belcaire. El duc d’Orleans, des de Balaguer, va fer un farratge general per impossibilitar als aliats el mantenir-se acampats entre Linyola i Bellpuig. El duc, amb set regiments de dragons, va anar cap a Linyola per als seus farratjadors; els exèrcits austriacistes dirigits per Subies, Morrás, Aragón i Nebot van avançar cap a Belcaire i tota la cavalleria va preparar una emboscada en el lloc més favorable.²¹ El duc va enviar quatre esquadrans en contra, hi va haver combat i el duc d’Orleans va retirar-se cap a Balaguer. Galway i Minas el van seguir fins al Segre i el duc va ser forçat a entrar a Balaguer. El combat va ser favorable als aliats.²²

El 1708 Joan Fàbrega –pagès de Cererols– comenta que els francesos van entrar a Catalunya venint de Balaguer i que cremaven i robaven esglésies i van

14) Josep LLADONOSA, *Història de Lleida*, volum IV, pàg. 574 i 575

15) Josep LLADONOSA, *Història de Lleida*, volum IV, pàg. 575 i 577

16) Antoni BACH, *Bellpuig i la seva antiga baronia*, pàg. 186

17) Antoni BACH, *Crònica de la guerra de successió a les terres de Lleida, escrita per un pagès del Palau d’Anglesola*, pàg. 175

18) J.M. PALAU, *Golmés recull històric*, pàg. 79 i 80

19) Francisco DE CASTELLVÍ, *Narraciones históricas*, tom II, pàg. 387

20) Francisco DE CASTELLVÍ, *Narraciones históricas*, tom II, pàg. 387

21) Francisco DE CASTELLVÍ, *Narraciones históricas*, tom II, pàg. 388

22) Francisco DE CASTELLVÍ, *Narraciones históricas*, tom II, pàg. 388

arribar fins a Cervera “que eren botiflers” i una gran partida saquejà tota la plana d’Urgell i la Segarra i quan ja van quedar tips de robar van baixar a assetjar la ciutat de Lleida.²³

El 8 de maig de 1709 l’exèrcit aliat va marxar cap a Bellvís en formació de vuit columnes: quatre d’infanteria, quatre de cavalleria, l’artilleria i el bagatge al centre, s’acostaren a riu Segre i van acampar per la part de Fondarella.²⁴

El 1709 el coronel José Vallejo amb 350 cavalls es va posicionar entre Bellpuig i Barbens; Vallejo es va retirar cap a Bellpuig amb 250 bèsties de càrrega i alguns presoners tot prenent el camí de Golmés. Entre Bellpuig i Golmés les tropes de Vallejo es van enfrontar a les del coronel Jërger (dels aliats) i es va haver de retirar.²⁵

El 23 (de setembre?) de 1709 l’exèrcit francocastellà, amb la presència del mateix Felip V, amb quatre destacaments, van anar a recórrer la plana d’Urgell i internar-se al país, per obstaculitzar els queviures als aliats i també amb l’objectiu de fer moure l’exèrcit aliat i apartar-los de la fortificació de Balaguer. El mateix Felip V va acampar entre Fondarella i el Palau d’Anglesola, en el mateix lloc que havien estat els aliats.²⁶

El 27 de setembre de 1709 el mateix Felip V va acampar per la banda del Palau d’Anglesola i va manar a tots els llocs de la plana d’Urgell fins a Cervera i Agramunt conduir queviures a l’exèrcit perquè n’estava faltat i ho impedièn les tropes aliades. El 28 de setembre el general Drimborno amb 400 cavalls va reconèixer les planures de Linyola.²⁷

Molta gent emigrava de la comarca, els carrers estaven tan abandonats que hi havia crescut l’herba, el raïm era a les vinyes perquè no hi havia gent per collir-lo.²⁸ Un dels llocs on tenim constància que anaven els habitants del Pla d’Urgell eren les comarques tarragonines. Així tenim que el mes de març de 1708 a Valls hi havia Francesca Piferrer de Barbens.²⁹ El 1710 a Reus, tenim constància de l’arribada d’un home de Mollerussa i un de Miralcamp.³⁰

Al mes de juny de 1710 les tropes de Felip V es van posicionar als camps de Linyola i Ivars per tallar el pas als auxilis que rebia Balaguer i anaven estrenyent el cercle.³¹ Com que les tropes de Felip V no podien prendre Balaguer, van decidir moure’s cap a Ivars d’Urgell, possiblement amb la intenció de fer sortir els catalanoaustríacs de la seva fortificació, la qual cosa va fracassar i es va produir

23) Antoni ESPINO LÓPEZ, *La mobilització militar catalana durant la guerra de successió*, pàg. 137

24) Francisco DE CASTELLVÍ, *Narraciones històriques*, volum II, pàg. 628

25) Francisco DE CASTELLVÍ, *Narraciones històriques*, volum II, pàg. 630 i 631

26) Francisco DE CASTELLVÍ, *Narraciones històriques*, volum II, pàg. 636

27) Francisco DE CASTELLVÍ, *Narraciones històriques*, volum II, pàg. 640 i 641

28) Antoni BACH, *Crònica de la guerra de successió a les terres de Lleida, escrita per un pagès del Palau d’Anglesola*, pàg. 175

29) Consell comarcal de la Conca de Barberà, *La guerra de Successió a la Conca de Barberà*

30) Consell comarcal de la Conca de Barberà, *La guerra de Successió a la Conca de Barberà*

31) Antoni BACH, *Bellpuig i la seva antiga baronia*, pàg. 188

una situació en què cap dels dos exèrcits es decidia a intentar una maniobra oberta i a gran escala. Tot al contrari, es va desenvolupar una guerra de desgast amb escaramusses entre la cavalleria filipista i els miquelets catalans.³² Francisco de Castellví, en el relat que fa del moviment militar filipista dit anteriorment, explica que el 10 de juny el filipistes van passar pel riu Segre i l'11 de juny va passar-li Felip V i va acampar a Palau d'Anglesola. El dia 12 van acampar a Ivars d'Urgell i va fer un alto a Belcaire. El dia 13 va fer un alto prop de l'exèrcit aliat i l'artilleria aliada van començar a tirar contra els borbònics.³³

El març de 1711 Felip V era a Cervera i tota aquesta zona, excepte Balaguer, li era obedient. Cada poble de la plana d'Urgell s'havia de defensar amb els seus propis mitjans i sovint del suposat exèrcit protector, però a més van tornar a sortir les companyies de miquelets i voluntaris –partidaris de Carles d'Àustria– que paraven emboscades als filipistes però a més molestaven la gent de la comarca, robant.³⁴

ELS ABUSOS DE LA TROPA

El 27 de febrer de 1708 la Diputació presentava al rei una relació d'abusos comesos a Bellpuig –entre d'altres zones–.³⁵ I és que a Bellpuig hi havia aquell any un “*regimiento de los úngares*” (és a dir hongaresos, una de les nacionalitats que formaven l'imperi austríac) i la població havia de “*dar todo lo preciso (...) y el centeno para los cavallos*” i com que la població es queixava i demanaven justificants de tot el que es donava a dita tropa aquests s'hi negaven alhora que els maltractaven de paraula amb insults com “*gavatxos y mal affectos*.”³⁶

L'any 1709 a Nalec hi havia miquelets aquarterats i van causar alguns danys per aquella zona.³⁷ Dels miquelets tenim d'altres notícies, com que els anys 1711 al 1713 els joves que quedaven al Pla d'Urgell van formar partides que atacaven les tropes francocastellanes, fins i tot als seus mateixos quarters de Lleida.³⁸ Els miquelets eren milícies irregulars o auxiliars aixecades i mantingudes per una autoritat local o militar. Es tractava de paisans que excel·lien en la tàctica de guerrilles.³⁹

El 1709 al Pla d'Urgell uns dies passaven les tropes filipistes i d'altres les catalanoaustríacs i entre uns i altres s'emportaven tot el que tenia valor.⁴⁰ Per aquest motiu, molts habitants deixaven les coses de valor a l'església, perquè així els

32) <http://www.guerradesuccessio.cat/> Museu virtual de la guerra de Successió

33) Francisco DE CASTELLVÍ, *Narraciones històriques*, volum III, pàg. 46

34) Antoni BACH, *Bellpuig i la seva antiga baronia*, pàg. 189

35) *Dietaris de la Generalitat de Catalunya*, volum X, XVI

36) *Dietaris de la Generalitat de Catalunya*, volum X, pàg. 880

37) Antoni BACH, *Crònica de la guerra de successió a les terres de Lleida, escrita per un pagès del Palau d'Anglesola*, pàg. 176

38) Esteve MESTRE, *Història de Vilanova de Bellpuig*, pàg. 84

39) *Diccionari d'història de Catalunya*, pàg. 691 i 692

40) Antoni BACH, *Crònica de la guerra de successió a les terres de Lleida, escrita per un pagès del Palau d'Anglesola*, pàg. 177

soldats d'ambdós bàndols no gosarien entrar-hi per no cometre sacrilegi, però tant se val, igualment es saquejaven les esglésies i s'enduien el que hi havia de valor.⁴¹

El dia de Sant Marc de 1714 quan els ramats ja havien fet la seva hivernada, els pastors Esteve Fondevila d'Arces, Jacint i Antoni Mir de Riudepedra van ser amenaçats pel rector del Poal –mossèn Pere Carbonell– que era un dels dirigents de les guerrilles i els va dir que els seus ramats serien perjudicats pels miquelets si no pagaven 250 lliures d'extorsió.⁴²

LA QÜESTIÓ DELS ESPIES

A la zona de Lleida hi va haver alguns espies. Eren gent del país i reclutats de la següent manera: si havien tingut un oficial –independentment del bàndol– allotjat a casa i el paísà l'anava a veure, l'oficial l'afalagava i preguntava què hi havia de nou i sobre l'exèrcit contrari, com aquell qui no diu res. Si el paísà no contestava el que l'oficial volia sentir-li dir, aquest tornava a buscar-lo al seu poble al cap de pocs dies dient-li que havia de dur una carta per a determinada persona. És a dir, el pagès era utilitzat per obtenir informació de manera que passés desapercbut pel fet de ser civil.⁴³

El 1709 hi ha el cas de dos homes de Sidamon que tenien el salconduit del general Stramberg perquè ningú els impedís el pas. Així, feien el trajecte de Balaguer (en domini catalanoaustríac) a Lleida (en mans francocastellanes) és a dir, passaven informació però a més portaven cartes que havien de donar a concrets oficials i al final va anar a mans d'una altra persona que no era la indicada. D'aquesta manera els filipistes van esbrinar que eren espies i el càstig va ser exemplar: a la plaça de Sant Joan de Lleida amb una barra de ferro els van trencar primer les cames, després els braços i després d'haver estat en aquella manera van continuar per tot el cos i finalment al cor que és així com van morir. Un cop morts, van agafar els cadàvers dels dos sidamuntins en una creu que hi ha fora de Lleida al camí reial hi van plantar una roda amb els dos cadàvers a damunt, que és on hi posen tots els espies i traïdors per donar exemple.⁴⁴

LA PLAGA DE LA LLAGOSTA

Un altre mal que va patir Catalunya paral·lelament a la guerra de Successió era la plaga de llagosta. El 1711 la plana d'Urgell era devorada per la plaga: el fruit i el gra.⁴⁵ A més, Jeroni Rúbies, ciutadà honorat de Barcelona que vivia a la ciutat de Balaguer, va reconèixer els llocs on hi havia llagosta i va comprovar com llocs propers a la capital de la Noguera, com Tèrmens,

41) Esteve MESTRE, *Història de Vilanova de Bellpuig*, pàg. 86

42) Esteve MESTRE, *Castellnou de Seana al segle XVIII*, pàg. 25

43) Antoni BACH, *Crònica de la guerra de successió a les terres de Lleida, escrita per un pagès del Palau d'Anglesola*, pàg. 186

44) Antoni BACH, *Crònica de la guerra de successió a les terres de Lleida, escrita per un pagès del Palau d'Anglesola*, pàg. 186

45) *Dietaris de la Generalitat de Catalunya*, volum X, pàg. 2417

Vilanova de la Barca, Bellvís o Linyola hi havia hagut gran nombre de llagosta devorant grans i fruits.⁴⁶

L'extensió de la plaga devia ser força llarga ja que també el mateix 1711, a Bellpuig “no sols en lo terme de dita vila de Bellpuig, però encara per tots los llocs de la Plana de Urgell, de manera que menjavan y devoran los fruyts de la terra, que essent així que en dita Plana de Urgell se acostuma de cullir grandíssima abundància de blat, per ocasió de haver-o menjat dita llagosta se ha cullit molt poquíssim.”⁴⁷ I un altre testimoni: “y no sols en dita vila y terme de Bellpuig, sinó també en tots los termes de la Plana de Urgell, conforme ho ha vist ell testimoni per ser anat en difarens llocs de dita Plana y haver ohit a dir molt públicament a difarens personas que en tota la dita Pla de Urgell per rahó de dita llagosta no s’i havia cullit sinó molt poca cosa”⁴⁸

També s’estudia la manera d’acabar amb la plaga i les cries que es reproduïen, però tanmateix es considera que seria pitjor el remei que el mal, ja que per destruir la cria de llagosta era necessari un elevat cost i diu: “la Plana de Urgell y ha molts universitats pobres, de manera que no poran sustentar los treballadors per a poder destruir la cria de dita llagosta ni matar aquellas al nàxer...”⁴⁹

DOS PERSONATGES AUTÒCTONS RELLEVANTS EN LA GUERRA

ANTONI DESVALLS I DE CASTELLBELL

Primer marquès del Poal. El 1700 era capità al servei de Carles II. L'estiu de 1705 va participar activament en la revolta a favor de l'arxiduc Carles mobilitzant la plana d'Urgell, la Segarra, el Segrià, la Ribagorça i la vall de Benasc amb uns 10.000 homes comandats també pels Sobies de Tàrraga. Va rebre el títol de vescomte i després el de marquès del Poal.⁵⁰

El 1705 era a Barcelona defensant-la del setge filipista. Va acompanyar l'arxiduc Carles en les campanyes militars de 1707 i 1710. El 1713, malgrat la retirada dels aliats, va ser partidari de la defensa a ultrança enfront Felip V i va ocupar la presidència de la Junta de guerra. Va ser coronel del regiment de cavalleria de Sant Jaume i va recórrer el principat per sollevar la població contra els ocupants.⁵¹

Durant el 1714 va ser comandant general dels sometents que intentaren aixecar el setge filipista de Barcelona. Després de la caiguda de Barcelona (11 de setembre) va intervenir en la capitulació de Cardona i va marxar cap a Viena, on va combatre a l'exèrcit imperial contra els turcs.⁵²

46) *Dietaris de la Generalitat de Catalunya*, volum X, pàg. 2417 i 2418

47) *Dietaris de la Generalitat de Catalunya*, volum X, pàg. 2415

48) *Dietaris de la Generalitat de Catalunya*, volum X, pàg. 2416

49) *Dietaris de la Generalitat de Catalunya*, volum X, pàg. 2415

50) *Diccionari d'història de Catalunya*, pàg. 343

51) *Diccionari d'història de Catalunya*, pàg. 344

52) *Diccionari d'història de Catalunya*, pàg. 344

MANUEL DESVALLS I DE VERGÓS

(1674?- Viena 1774) Va ser coronel de cavalleria a les files de l'arxiduc Carles (1707) i governador del castell de Cardona que va defensar quan Barcelona ja havia caigut després de l'11 de setembre de 1714. Després de la caiguda de Cardona, va anar a Hongria, va combatre contra els turcs amb el grau de general i va ocupar el càrrec de cap dels serveis de la cambra reial de Maria Teresa.⁵³

ALGUNES VALORACIONS CONCRETES DE MUNICIPIS DEL PLA D'URGELL

BELLVÍS

El 1707 els soldats van saquejar tots els pobles tant com podien. Tampoc se'n salvaven esglésies ni convents. Així els soldats de Felip V van assaltar el convent de la mare de Déu de les Sogues –el qual estava desert– i van robar la imatge de la Mare de Déu de les Sogues amb les seves joies.⁵⁴

Segons el P. Torrentó la imatge de la Mare de Déu va ser retornada per un home d'uns 40 anys a un pare trinitari del convent de Fraga, en el secret de la confessió. El trinitari es deia Fr. Tomás Herrero i la va dur al convent trinitari de Lleida. Els regidors de Bellvís Miquel Sabater i Felip Jover van anar a veure el vicari general de la Seu de Lleida i li van demanar que ratifiqués que la imatge era l'autèntica que havien robat. El 8 de novembre de 1722 el P. Fr. Tomás Herrero va jurar, afirmar i testificar que a l'església de Fraga el 8 de setembre de 1707 al confessorari de l'església de Sant Salvador de Fraga es va confessar un home de 40 anys, que va manifestar que al saqueig fet a Bellvís va trobar, a fora del convent de les Sogues la imatge de la verge i que se l'endugué amb algunes apreciables joies. Que, penedit del seu delictes i sacrilegi, havia tornat la imatge.⁵⁵

El bisbe d'Urgell, oïdes les parts, va decidir que tots els veïns de Bellvís i de les altres poblacions de la comarca i dels voltants tornin a la devoció de la imatge de la verge i que sigui duta a l'altar i església del monestir de les Sogues per ser venerada.⁵⁶ Es va determinar que el trasllat de la imatge al seu lloc d'origen es fes el 23 de novembre del 1722 i tots els que concorreguessin al seu trasllat –i a més futurament– es resés un Salve Regina, se'ls concediria 40 dies d'indulgència.⁵⁷

El 1709, vint-i-tres terratinents de Bellvís que estaven repatriats i que estaven novament al poble no tenien ni blat per sembrar, i alguns en comptes de sembrar-lo se'l van menjar de la pobresa que passaven.⁵⁸

53) *Diccionari d'història de Catalunya*, pàg. 343 i 344

54) Germans BALAGUÉ i SALVIA, *Bellvís, del tossal de les sogues al Canal d'Urgell*, pàg. 215

55) Germans BALAGUÉ i SALVIA, *Bellvís, del tossal de les sogues al Canal d'Urgell*, pàg. 221 i 222

56) Germans BALAGUÉ i SALVIA, *Bellvís, del tossal de les sogues al Canal d'Urgell*, pàg. 222

57) Germans BALAGUÉ i SALVIA, *Bellvís, del tossal de les sogues al Canal d'Urgell*, pàg. 222

58) Germans BALAGUÉ i SALVIA, *Bellvís, del tossal de les sogues al Canal d'Urgell*, pàg. 219

Un altre fet fou que tota la documentació notarial de la casa de la vila o de la parròquia on constaven oficialment els préstecs i obligacions dels convilatans va ser cremada. Per tal de restituir l'ordre, els bellvissencs van haver de declarar de nou els seus deutes i obligacions per pagar i de quina forma.⁵⁹

CASTELLNOU DE SEANA

Les condicions que patien la gent de Castellnou eren molt dures segons alguns testimonis. Per exemple Joan Baptista Pasqual de Bellpuig, arrendador de les menuderies de la baronia, el 1708 –en plena guerra– va fer anar els homes de Castellnou que se'ls prengué declaració a Bellpuig, al despatx del notari Joaquim Rosell, per no haver pagat els drets de la verema i del cànem.⁶⁰ Com que per aquelles dates rondaven les tropes filipistes pel Pla, els castellnouencs que van anar a declarar a Bellpuig van tenir por de represàlies i els pocs que van tornar només van arreplegar el que “van deixar los dits soldats en dit terme.”⁶¹

Els pagesos de Castellnou per culpa de les rapinyes filipistes ja feien prou mantenint-se, però no podien pagar els impostos i contínuament havien de demanar manlleutes, com per exemple al 16 de maig de 1706, Blai Niubó –batlle– Jaume Niubó i Francesc Gener –paers– es van reunir sota el “*per-xe de la Carnisseira*” per demanar a Mn. Roc Talavera 152 quarteres de blat mescladís, 87 de segalós i 194 d'ordi. Però al 21 de desembre del mateix any tornen a demanar a Jeroni d' Anglerill 127 quarteres de blat mescladís, 40 de segalós i 266 d'ordi.⁶²

L'any 1705 Castellnou de Seana va vendre un vint-i-dosè de les herbes del terme de Castellnou a la família Comes; aquest impost va ser segrestat pels partidaris de Carles d'Àustria i, quan van guanyar Felip V, els filipistes van segrestar l'esmentat vint-i-dosè a favor de la citada família, però la família Comes no complí el contracte ni pagà els creditors de Castellnou.⁶³

GOLMÉS

El mes de juliol de 1707 la gent de Golmés van fugir en veure arribar les tropes filipistes, un grup va anar a Montclar i d'altres a l'Albi i Espluga de Francolí.⁶⁴ Per l'agost molts golmesencs van tornar al poble, però al cap de poc van entrar a la comarca 40.000 soldats borbònics per conquerir Lleida i un altre cop hi va haver gent que van fugir.⁶⁵ En arribar l'hivern la gent va tornar a Golmés, però

59) Germans BALAGUÉ i SALVIA, *Bellví, del tossal de les sogues al Canal d'Urgell*, pàg. 220

60) Esteve MESTRE, *Castellnou de Seana al segle XVIII*, pàg. 22

61) Esteve MESTRE, *Castellnou de Seana al segle XVIII*, pàg. 23

62) Esteve MESTRE, *Castellnou de Seana al segle XVIII*, pàg. 23

63) Esteve MESTRE, *Castellnou de Seana al segle XVIII*, pàg. 71

64) J.M. PALAU, *Golmés recull històric*, pàg. 80

65) J.M. PALAU, *Golmés recull històric*, pàg. 80

no van sembrar la terra, ja que els soldats ho prenien tot.⁶⁶ El dia 22 de setembre de 1708 va morir a Arbeca l'alcalde de Golmés, Magí Balaguer.⁶⁷

El dia 1 de setembre tropes franceses van ocupar Golmés i van trobar el poble despoblat, però els soldats van fer una batuda pel terme, van trobar a la partida de Villaguarda uns habitants; va morir el sotsbatlle de Golmés Josep Bisa i quedà malferit per dues baionetades Joan Carrera, el qual va poder escapar amb d'altres.⁶⁸

IVARS D'URGELL

Sembla ser que el 1709 les tropes catalanoaustríaques van ser dos cops a Ivars d'Urgell i el 1710 va acampar durant 40 dies l'exèrcit de Felip V amb una tropa de 25.000 homes i hi era el mateix Felip V; no obstant per a la població no va representar res bo,⁶⁹ ja que van passar penúries probablement per l'espoli dels soldats.⁷⁰ Es conta que el mateix Felip V va ser durant quinze dies a Ivars i més concretament al camí que duu al Tarròs en un om que des de llavors té el renom "Om del Rei". El citat Felip es va aposentar a la casa Gallart i hi va ser fins el dia de Santa Anna, 26 de juliol, que van marxar tots.⁷¹

LINYOLA

El 1707, durant el setge de Lleida, sabem que hi havia una milícia de Linyola –a part de les d'Agramunt i Bellpuig– formada per 50 homes i 20 cavalls.⁷²

El 1711 a Linyola se li va imposar un onzè, que s'arrenda cada any a 1.200 lliures i que aquell mateix any per culpa de la plaga de la llagosta només es va collir una quartera de blat; dit onzè, el tenia arrendat Agnès Desvalls.⁷³

L'any 1711 era aquarterat a Linyola el regiment de Grafeton que va prendre al poble pa, civada i tot el que va voler i el regiment es va quedar amb tots els grans del terme.⁷⁴ Però a més, el marquès de Vall de Canyes, des de Balaguer, va manar que li lliuressin 340 quarteres de blat.⁷⁵

Al mes de juliol de 1714, es van presentar a Linyola soldats filipistes per detenir Miquel Redon i se'l van endur sota l'acusació de ser el capità Busquets.⁷⁶

66) J.M. PALAU, *Golmés recull històric*, pàg. 80

67) J.M. PALAU, *Golmés recull històric*, pàg. 80

68) J.M. PALAU, *Golmés recull històric*, pàg. 80

69) Empar GUILLÉN, *La senyora de l'aigua*, pàg. 60

70) Empar GUILLÉN, *La senyora de l'aigua*, pàg. 60

71) Empar GUILLÉN, *La senyora de l'aigua*, pàg. 65

72) Francisco DE CASTELLVÍ, *Narraciones històricas*, volum II, pàg. 390

73) *Dietaris de la Generalitat de Catalunya*, volum X, pàg. 2415

74) Esteve MESTRE, *Història de Linyola*, pàg. 91

75) Esteve MESTRE, *Història de Linyola*, pàg. 92

76) Esteve MESTRE, *Història de Linyola*, pàg. 92

MOLLERUSSA

Pel que fa a Mollerussa, no sabem exactament com hi va afectar la guerra, cal suposar-hi les generalitzacions que ja s'han fet servir referent a la plana d'Urgell, ara bé sí que podem explicar el cas concret del reverend Josep Plens de Mollerussa que explica: “...en lo any 1708 les tropes enemigues saquejaren lo lloch de Mollerussa y entre altres la Abadia del rector Dr. Josep Plens ... y entre altres coses que senportaren... foren 53 lliures y 10 dinés.”⁷⁷ És probable que el terme “tropes enemigues” es referís a l'exèrcit castellà; no obstant, cal observar que la declaració es va fer el 1724, és a dir, setze anys més tard de quan va succeir, quan Felip V ja feia deu anys que havia estat entronitzat i potser li interessés inculpar el bàndol austriacista per motius obvis.

PALAU D'ANGLESOLA

A primers de juliol de 1707 Palau d'Anglesola es va despoblar, va marxar tot el poble conjuntament, van aturar-se a Montaler i a l'endemà eren a Agramunt; d'aquí van repartir en diferents poblacions catalanes.⁷⁸ L'any 1709 va aturar-se a Palau d'Anglesola la tropa de Carles III.⁷⁹

POAL, EL

L'any 1705 el príncep de Darmstadt va manar a Pere Freixas –natural de Lleida– que anés al Poal per entregar a Manuel de Desvalls el càrrec de coronel, comissió, amplis poders i carta credencial perquè en aquesta part de les terres lleidatanes fossin obedients a l'arxiduc Carles.⁸⁰ Manuel Desvalls va aplegar fins a 50 homes i seguit per Miquel Subies van anar Vallbona de les Monges i allí s'hi van afegir 300 homes d'aquella zona.⁸¹

L'any 1711 Agnès Desvalls –habitant del Poal– molt probablement parenta de Manuel Desvalls tenia al terme del Poal (a l'original “Paol”) diferents terres i sembrades quatre-centes “corteras” de blat i explicava que no s'hi havia collit ni una “cortera” perquè la plaga de la llagosta ho havia devorat tot.⁸²

El 1713 José Patiño és enviat per Felip V a Catalunya per desballestar el sistema tributari català, però a més les hisendes nobiliàries que havien estat segrestades per motius polítics van passar a l'administració de la superintendència. Les hisendes més importants confiscades són les del marquès del Poal i a més de Josep Galcerà de Pinós, Copons de la Monresana, Carles de Ribera. Tots aquests segrestos es mantindran fins l'any 1725, quan es firmarà un tractat

77) Arxiu parroquial de Golmés. *Manuscrit Not. Miquel Vilamajor*. Any 1724, 27 de gener, pàg. 150

78) Antoni BACH, *Crònica de la guerra de successió a les terres de Lleida, escrita per un pagès del Palau d'Anglesola*, pàg. 174

79) Antoni BACH, *Crònica de la guerra de successió a les terres de Lleida, escrita per un pagès del Palau d'Anglesola*, pàg. 175

80) Francisco DE CASTELLVÍ, *Narraciones históricas*, tom I, pàg. 579

81) Francisco DE CASTELLVÍ, *Narraciones históricas*, tom I, pàg. 580

82) *Dietaris de la Generalitat*, tom X, pàg. 2415

de pau austroespanyol pel qual s'estipula la restitució de les propietats i de tots els béns segrestats.⁸³

TORREGROSSA

El 1713 hi ha una relació dels noms dels oficials i soldats en exercici que es van quedar a la península mentre es feia l'evacuació, i així tenim, del "regimiento de Morrás", un tal José Minguell, natural de Torregrossa amb la graduació de capità.⁸⁴

VILANOVA DE BELLPUIG

Per declaracions posteriors d'alguns habitants sabem que Vilanova va quedar despoblada i no hi va quedar ningú excepte cinc o sis persones, la qual cosa va durar un mes i mig; després es va tornar a poblar. Aquestes situacions es van repetir diferents cops amb períodes de temps més o menys llargs; a més l'església va ser saquejada.⁸⁵

La població va haver de fer una manlleuta el nou de febrer de 1710, en què el batlle –Josep Palau– i Francesc Tudela i Epifani Calbís –paers– a més d'un gran nombre de veïns que constituïen més de les dues terceres parts de la població van demanar a Andreu Massot 5.000 lliures per poder pagar contribucions i altres despeses que no podia atendre la població per causa de la guerra i perquè feia anys hi havia males.⁸⁶

VILA-SANA

Jaume Torres diu que el 1709 els soldats de l'arxiduc Carles van posar foc a la casa vella de Utxafava.⁸⁷ Aquesta afirmació pot semblar estranya si tenim en compte que el Pla d'Urgell era partidari de Carles i que per tant prenguessin cap acció de represàlia cap a una població del Pla, però cal matisar. Utxafava era del duc de Sessa; contra aquest, Antoni Desvalls (senyor del Poal i partidari de Carles d'Àustria) va instar un plet el 1700 reclamant com a pròpia la jurisdicció civil i criminal, disposar de les pastures etc. ja que el duc de Sessa va concedir a Pere Gomar –candeler de cera de Bellpuig– tres peces de terra de 10, 8 i 2 j respectivament, just a la boga del terme, lloc que Desvalls considerava com a propi i que el dit Gomar conreava ja feia quatre o cinc anys.⁸⁸ El 1708 Pere de Gomar era a la presó de Barcelona, d'on va escapar i va anar a Lleida a posar-se al servei de la causa borbònica; va ser nomenat capità de cavalleria i feia servir les seves tropes per exigir el pagament de les rendes del

83) Jordi GÚNZBER, *Instituciones públicas catalanas después del Real Decreto de Nueva Planta*, pàg. 273 i 274

84) Francisco DE CASTELLVÍ, *Narraciones históricas*, volum III, pàg. 683 i 685

85) Esteve MESTRE, *Història de Vilanova de Bellpuig*, pàg. 85 i 86

86) Esteve MESTRE, *Història de Vilanova de Bellpuig*, pàg. 87

87) Jaume TORRES, *Història de Vila-sana (Baronia d' Utxafava)*, pàg. 26

88) Gaspar FELIU, *Un poble ressorgit: Utxafava (Pla d'Urgell) al segle XVIII*, pàg. 441

duc de Sessa competint amb Josep Calví, segrestador de la baronia de part del bàndol austriacista.⁸⁹

Aquest devia ser un dels motius pels que les tropes de l'arxiduc van cremar la casa de Pere de Gomar a Bellpuig i també la casa i els coberts a Utxafava⁹⁰ i, per tant no va ser un atac arrauxat dels catalanoaustriacs contra el seu territori sinó contra el senyor del territori que era borbònic i per tant enemic i pel mateix motiu possiblement cremaren la Casa vella.

La Mare de Déu de la Cabeza, patrona d'Utxafava, se la van endur alguns habitants de Castellnou de Seana per protegir-la de robatoris i saquejos de la tropa estrangera –fos d'un bàndol o d'un altre–, no fos que passés com a Bellví amb la Verge de les Sogues.⁹¹

EL PLA D'URGELL DESPRÉS DE LA DERROTA

MISÈRIA I IMPOSICIONS ECONÒMIQUES

A Miralcamp, a l'any 1700, una trentena de cases estaven censades; després del 1707 en van quedar cinc de derruïdes –com a mínim– i per tant deshabitades com a conseqüència del conflicte.⁹² A finals del 1715, la nova administració borbònica va demanar als pobles de l'antiga vegueria de Tàrraga blat i ordi per mantenir les tropes invasores; de Tàrraga volien 50 quarteres de blat i 100 quarteres d'ordi, i els problemes per lliurar aquestes quantitats s'arrossegaven a començaments del 1716.⁹³

El 1767 Tàrraga va haver d'allotjar un esquadró del regiment de dragons de Lusitània. Allotjar volia dir també donar menjar i beure. No solament va haver de contribuir Tàrraga, sinó d'altres poblacions: Mont-roig, Tornabous, Vila-grassa, Vallverd, Poal, Sidamon, Fondarella, Miralcamp, Arbeca, Torregrossa i Mollerussa.⁹⁴

Els impostos militars per mantenir els homes i cavalls de l'exèrcit espanyol cada cop eren més accentuats. El 6 d'agost de 1731 les autoritats del partit van demanar palla per un any, des del dia 1 de juliol de 1731 fins al mateix dia de l'any següent. Regulat el repartiment surten a 30 pobles i 30.978 quintars de palla, quantitat que es considerava suficient per a la manutenció d'un any de les companyies de cavalleria.⁹⁵ Els pobles i quantitats que havien d'aportar eren:

89) Gaspar FELIU, *Un poble ressorgit: Utxafava (Pla d'Urgell) al segle XVIII*, pàg. 442

90) Gaspar FELIU, *Un poble ressorgit: Utxafava (Pla d'Urgell) al segle XVIII*, pàg. 443

91) Esteve MESTRE, *Castellnou de Seana al segle XVIII*, pàg. 23

92) AA DD, *Miralcamp en el temps l'espai i la història*, pàg. 124

93) J.M. SEGARRA, *Història de Tàrraga. Amb els seus costums i tradicions*. Tom II, pàg. 257

94) J.M. SEGARRA, *Història de Tàrraga. Amb els seus costums i tradicions*. Tom II, pàg. 366 i 367

95) J.M. SEGARRA, *Història de Tàrraga. Amb els seus costums i tradicions*. Tom II, pàg. 272

Municipis del Pla d'Urgell que el 1731 van contribuir amb quintars de palla en concepte d'impostos militars.

<u>Poblacions</u>	<u>Quintars</u>
<i>Arcs, els</i>	163
<i>Bell-lloc</i>	70
<i>Bellví</i>	230
<i>Fondarella</i>	270
<i>Miralcamp</i>	300
<i>Mollerussa</i>	180
<i>Palau d'Anglesola</i>	328
<i>Poal, el</i>	180
<i>Sidamon</i>	100
<i>Vàlver</i>	20

El 10 de maig de 1718 va arribar a Vilanova de Bellpuig una tropa de guàrdia de corps que es va presentar a cobrar contribucions, talles imposades i el cadastre, i si els habitants no ho podien pagar la tropa es quedava cobrant a la població un sou, aliments hostatge i si calia s'empresonava els caps de la vila, tant polítics com econòmics.⁹⁶

El dia 26 d'octubre del 1714 en la vila de Bellví es van reunir Josep Tarragó, Miquel Sabater i Gaspar Solsona –paers de dita vila– i van jurar davant notari que a la vila de Bellví hi habitaven vint-i-set famílies naturals, cinc vídues pobres, sis cases de gent pobra que són habitades durant un temps i quan no és perquè van a guanyar-se la vida en d'altres llocs on hi ha feina.⁹⁷ A més en el document citat hi ha moltes anotacions en què es consignen lliuraments de blat que la població de Bellví havia de fer a les tropes filipistes que se l'enduien directament de l'era; se l'enduien a Lleida. Es collia poc i havien de donar molt, la qual cosa suposava la misèria de la població.⁹⁸

NOVA ADMINISTRACIÓ I ORGANITZACIÓ TERRITORIAL

El duc de Sessa va combatre a favor de Felip V i els seus béns van ser segrestats pels partidaris de l'arxiduc Carles. Un cop acabada la guerra, el governador de la baronia del duc de Sessa, Pere Gomar, va prendre possessió novament en nom del duc el 27 de maig de 1715. En presència dels batlles i regidors dels pobles de la baronia i davant de l'altar major de l'església de Bellpuig, prenia la jurisdicció civil i criminal i va exigir que se li prestés homenatge, després d'assegurar que

96) Esteve MESTRE, *Història de Vilanova de Bellpuig*, pàg. 92

97) Germans BALAGUÉ i SALVIA, *Bellví, del tossal de les sogues al Canal d'Urgell*, pàg. 217

98) Germans BALAGUÉ i SALVIA, *Bellví, del tossal de les sogues al Canal d'Urgell*, pàg. 217

respectaria els costum i furs dels pobles. Per demostrar la seva força va cessar els batlles de la baronia i acabada la cerimònia els va tornar a nomenar.⁹⁹

El canvi de règim va suposar un canvi d'organització territorial, a Catalunya, on sempre havien estat les vegueries. La vegueria era el districte sota la jurisdicció d'un veguer. Des del segle XIII existien les vegueries i van sorgir d'acord amb la configuració física natural de l'espai, la incidència dels nuclis urbans organitzadors del territori, la situació jurisdiccional-baronial i la tradició.¹⁰⁰

El Decret de Nova Planta fixa a partir de 12 els corregiments per a Catalunya (Barcelona, Mataró, Girona, Manresa, Vic, Vilafranca del Penedès, Tarragona, Tortosa, Lleida, Tàlarn, Cervera i Puigcerdà).¹⁰¹ El corregiment de Lleida comprenia les antigues vegueries de Lleida, Balaguer i Tàrrega, el corregiment de Lleida tenia 133 pobles reials i 12 localitats; la totalitat dels regidors són designats directament pel rei.¹⁰² Per tant els municipis de l'actual comarca del Pla d'Urgell estaven dividits en les vegueries de Lleida i Tàrrega, i després de la seva supressió van passar al corregiment de Lleida.

Relació i classificació dels municipis del Pla d'Urgell amb la nova administració borbònica segons la mena de municipi i la jurisdicció a la qual estava sotmesa.		
Poblacions	Tipus municipi	Jurisdicció*
<i>Arcs</i>	lloc	Senyoriu eclesiàstic
<i>Barbens</i>	lloc	Orde militar
<i>Bell-lloc</i>	lloc	Reial
<i>Bellví</i>	lloc	Senyoriu eclesiàstic
<i>Castellnou de Seana</i>	lloc	Senyoriu secular
<i>Fondarella</i>	lloc	Senyoriu eclesiàstic
<i>Golmés</i>	lloc	Senyoriu eclesiàstic
<i>Ivars d'Urgell</i>	lloc	Reial
<i>Linyola</i>	Vila	Senyoriu secular
<i>Margalef</i>	despoblat	Senyoriu secular
<i>Miralcamp</i>	lloc	Senyoriu secular
<i>Mollerussa</i>	lloc	Reial
<i>Novella</i>	despoblat	Orde militar

99) Esteve MESTRE, *Història de Vilanova de Bellpuig*, pàg. 89

100) *Diccionari d'història de Catalunya*, pàg. 1102

101) Jordi GÜNZBER, *Instituciones públicas catalanas después del Real Decreto de Nueva Planta*, pàg. 279

102) Jordi GÜNZBER, *Instituciones públicas catalanas después del Real Decreto de Nueva Planta*, pàg. 280

<i>Poal</i>	lloc	Senyoriu secular
<i>Sidamon</i>	lloc	Orde militar
<i>Torregrossa</i>	Lloc	OAO**
<i>Vimpeli</i>	Descampat	OAO
<i>Vilaplana</i>	Descampat	OAO
<i>Vilanova de Bellpuig</i>	lloc	Senyoriu secular

*) España dividida en provincias é intendencias, y subdividida en partidos, corregimientos, alcaldías mayores, gobiernos políticos y militares así realengos como de órdenes, abadengo y señora, tom I, pàg. diverses

**) OAO molt possiblement es tracta d'un error d'impremta de l'època i que vulgui dir AOR, és a dir Alcalde Ordinarió Realengo . Instituciones públicas catalanas después del Real Decreto de Nueva Planta, Jordi Gúnzber, pàg. 76

DEMOGRAFIA DEL PLA D'URGELL DURANT I DESPRÉS DE LA GUERRA

El present capítol relata la població dels municipis del Pla d'Urgell durant i després de la guerra de Successió, i ha de ser durant, perquè el cens més proper al conflicte és del 1708 amb les esmenes i correccions oportunes, fruit de la conflagració, la divisió de les poblacions es fa segons vegueries –divisió territorial que quedaria abolida– i es comptabilitza per cases.

El cens de l'any 1719 –possiblement 1719 és la data de transcripció, però les xifres de població anotades són anteriors– fet per Olaguer de Taverner y de Ardera i per ordre de Francisco Pfo, governador i capità general de Catalunya. Aquí s'enumeren les cases, les persones, descripció del poble, del terme, límits que confronta i distàncies.

El del 1717 té el títol “Relación de las Personas que componen las Ciudades, Villas y Lugares del Principado de Cathaluña con distincion de Beguerias.” Aquest cens conserva la divisió en vegueries – senyal que la nova divisió borbònica en corregiments devia costar que quallés entre els catalans- i en cada població hom hi pot distingir entre “hombres,” “Cavalleros” “pobres” i la suma total de la població.

El terme “hombres” té diferents interpretacions i molt possiblement que en el cens de 1717 designa els caps de casa que no són ni cavallers ni pobres.¹⁰³ Si observem els diferents censos del principis del segle XVIII ens podem adonar que pel que fa a la població hi ha poques variacions, senyal que els efectes de la guerra de Successió van ser duradors i ens hem d'endinsar ben bé al XVIII per notar el creixement.

El 1708 (fogatge d'Aparici) Catalunya sobrepassava el mig milió d'habitants i, segons el cens de 1725, la població era de 402.000 habitants i el 1787 (cens

103) *Estadísticas de població de Catalunya del primer vicenni del segle XVIII*, tom III, pàg. 1339

de Floridablanca) era de 868.668 habitants. I al final del segle XVIII s'acostava al milió. Així la població relativa de Catalunya el 1708 era de 10,94 per km², el 1787 arribava a 27 km². L'augment de població es localitzava a la zona litoral i prelitoral, mentre que la zona continental i la muntanyenca resten estacionàries.¹⁰⁴

En el cas de Catalunya és la nupcialitat, la fecunditat i la natalitat els factors de l'expansió demogràfica. A la segona meitat del XVIII la precocitat matrimonial dels catalans va ser extraordinària. Els catalans i les catalanes es casaven més aviat que a la resta de l'estat espanyol. En casar-se més joves, els catalans podien aprofitar millor el primer període de fecunditat de la dona i així s'impulsava la procreació.¹⁰⁵

Gaspar Feliu afirma que aquest creixement demogràfic esmentat és exagerat i que gràcies als capbreus de diferents municipis del Pla d'Urgell—com per exemple Palau d'Anglesola— el nombre de cases que sortien al capbreu de 1717 semblava que havien de contenir una població molt superior a la donada pel cens del 1717 i que la xifra que es dona era sospitosa d'ocultació.

Gaspar Feliu estudia l'estructura familiar en els casos concrets de Palau d'Anglesola i de Sidamon, a més del Vezindario de 1717, el de 1720 i a Mollerussa el de 1716, i constata que la població continua baixant entre 1717 i 1720, que en el cas del Palau és espectacular el cas de la mortalitat infantil (de menys de 15 anys). A més observa que la guerra —més concretament la misèria— força el manteniment de grups familiars nombrosos, que es desfan tan aviat com és possible. La causa principal és el manteniment a casa dels fills solters (i per tant endarreriment de l'edat matrimonial).¹⁰⁶

Mollerussa i Palau d'Anglesola mostren buits generacionals. Al Palau cal remarcar dos buits: de 24 a 26 anys i de 48 a 54. A Sidamon els buits es mostren dels 12 als 18 i dels 30 als 54. A Mollerussa els buits són poc marcats, però cal subratllar el de 48 a 54 anys.¹⁰⁷

Gaspar Feliu conclou que la població real dels municipis mencionats devia ser en conjunt cap al 40% més alta d'allò que ens diu els cens de 1718: un 30% per ocultació de cases i un 10% per ocultació de persones. Això significaria que la població de Catalunya era —per la mateixa època— de més de 600.000 persones. La manera d'explicar aquesta ocultació tan important és que la guerra va produir molts desplaçats que no van ser declarats ni al seu lloc d'estada ni al seu poble

104) Ferran SOLDEVILA, *Història de Catalunya*, tom 3, pàg. 1216

105) Antoni SIMÓN, *La població catalana a l'època moderna. Síntesi i actualització*, pàg. 242

106) Gaspar FELIU, "El cens de població de 1717. Exemples d'ocultacions a les terres de Lleida", *Pedralbes* núm. 3 (1983), pàg. 220.

107) Gaspar FELIU, "El cens de població de 1717. Exemples d'ocultacions a les terres de Lleida", *Pedralbes* núm. 3 (1983), pàg. 223.

Taula comparativa dels diferents censos de població als municipis del Pla d'Urgell durant i després de la guerra de Successió*							
Poblacions	1708 (cases)	1716 (Cases)	1717 (veïns)	1718 cases	1719 cases	1716 (persones)	1719 (habitants)
<i>Arcs, els</i>	8	8	4	4	4	16	12
<i>Barbens</i>	22	24	24	25	25	89	89
<i>Bell-lloc</i>	6	8	6	6	10	23	23
<i>Bellvís</i>	40	40	28	30	40	135	136
<i>Bullidor</i>	9	3	6	4	6	7	20
<i>Castellnou de Seana</i>	34	20	29	24	24	51	81
<i>Fondarella</i>	13	14	18	17	17	72	72
<i>Golmés</i>	32	25	24	16	25	44	80
<i>Ivars d'Urgell</i>	11	14	15	17	20	51	61
<i>Linyola</i>	51	60	49	66	60	164	164
<i>Miralcamp</i>	19	20	16	22	22	91	91
<i>Mollerussa</i>	23	25	23	24	35	122	132
<i>Palau d'Anglesola</i>	44	42	42	36	42	159	159
<i>Poal, el</i>	4	10	7	8	18	24	59
<i>Sidamon</i>	6	13	11	8	10	33	30
<i>Utxafava</i>	-	1	-	-	-	-	-
<i>Vallverd</i>	-	2	3	-	2	7	7

*) Estadístiques de població de Catalunya el primer vicenni del segle XVIII, tom III, Josep Iglésies, pág. diverses

tradicional.¹⁰⁸ L' ocultació es feia també de la terra, capbreu rere capbreu; per exemple: al Palau les terres declarades al cadastre sumen un total de 649 jornal i mig mentre que al capbreu del mateix any consta 1.291 jornals i 10 pórques, gairebé el doble.¹⁰⁹

Un altre factor de l'augment demogràfic català és una davallada de la mortalitat catastròfica, especialment l'epidèmica i la desaparició de la pesta¹¹⁰. L'administració borbònica desitjava súbdits nombrosos i productius i va ser un motiu de la introducció a Catalunya dels avenços en medicina, com per exemple a Vic el doctor Josep Pascual va inocular el virus de la verola el 1763.¹¹¹

108) Gaspar FELIU, "El cens de població de 1717. Exemples d'ocultacions a les terres de Lleida", *Pedralbes* núm. 3 (1983), pàg. 224.

109) Gaspar FELIU, "El cens de població de 1717. Exemples d'ocultacions a les terres de Lleida", *Pedralbes* núm. 3 (1983), pàg. 224.

110) Antoni SIMÓN, *La població catalana a l'època moderna. Síntesi i actualització*, pàg. 245

111) Antoni SIMÓN, *La població catalana a l'època moderna. Síntesi i actualització*, pàg. 252

